

Bài báo nghiên cứu

BIỆN PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG DẠY HỌC VĂN HỌC MỸ LATIN Ở KHOA NGỮ VĂN TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

Nguyễn Thành Trung*, Nguyễn Phước Bảo Khôi, Mai Hoàng Phương, Trần Lâm Xuân Thủy,
Trần Quỳnh Hoa, Lê Thị Hồng Nhung, Đặng Ngọc Uyển Nhi

Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam

*Tác giả liên hệ: Nguyễn Thành Trung – Email: trungnt@hcmue.edu.vn

Ngày nhận bài: 10-6-2020; ngày nhận bài sửa: 24-7-2020; ngày duyệt đăng: 22-02-2021

TÓM TẮT

Nghiên cứu này vận dụng phương pháp nghiên cứu lịch sử và quan sát kết hợp phỏng vấn, để trình bày hiện trạng, đưa ra định hướng và đề xuất một số biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả dạy và học Văn học Mỹ Latin tại Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh (ĐHSP TPHCM) ở ba nội dung cơ bản, bao gồm vấn đề tổ chức dạy học học phần, người dạy và người học. Theo đó, nhiệm vụ nâng cao chất lượng dạy học học phần Văn học Mỹ Latin cần được thực hiện thông qua một định hướng thống nhất, xuyên suốt các vấn đề nêu trên.

Từ khóa: thực trạng; Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh; dạy học Văn học Mỹ Latin; biện pháp nâng cao chất lượng dạy học

1. Mở đầu

Mỹ Latin là châu lục có những đối lập cực đoan mà lí thú. Dạy và học Văn học Mỹ Latin là cơ hội tìm hiểu nguyên nhân ra đời và phát triển một nền văn học thống nhất trong đa dạng giữa hoàn cảnh lịch sử, xã hội nhiều biến động và nền văn hóa đa lai, hỗn chủng. Tuy nghiên cứu văn học Mỹ Latin ở Việt Nam đã có những thành tựu bước đầu nhưng nghiên cứu về việc dạy học Văn học Mỹ Latin ở các cấp học dường như vẫn còn là mảnh đất trống. Đặt vấn đề dạy học Văn học Mỹ Latin ở Khoa Ngữ văn Trường ĐHSP TPHCM là bàn đến nhiệm vụ quan trọng gắn với đơn vị có vai trò là một trong hai trường đại học sư phạm trọng điểm cả nước, đặc biệt trong hoàn cảnh hướng đến triển khai, thực hiện chương trình Ngữ văn đổi mới sau 2018. Trong hoàn cảnh đó, tiếp cận Văn học Mỹ Latin là một thử thách đòi hỏi nỗ lực của cả giảng viên lẫn sinh viên để vượt qua những ngộ nhận,

Cite this article as: Nguyen Thanh Trung, Nguyen Phuoc Bao Khoi, Mai Hoang Phuong, Tran Lam Xuan Thuy, Tran Quynh Hoa, Le Thi Hong Nhung, & Dang Ngoc Uyen Nhi (2021). Solutions for increasing the effect of teaching Latin American Literature in Vietnamese Linguistic & Literature department, Ho Chi Minh City University of Education. *Ho Chi Minh City University of Education Journal of Science*, 18(2), 206-217.

sai lầm, có cái nhìn bao quát, ít sai lạc hơn về một nền văn học lí thú và tìm kiếm hướng ứng dụng vào nghiên cứu, dạy học hiệu quả tại đơn vị.

Tuy còn hạn chế nhưng những khảo sát hiện có về dạy học văn học Mĩ Latin trên thế giới và Việt Nam là những gợi ý vô cùng quý giá cho việc phác thảo diện mạo chung và tiếp tục đặt vấn đề phát triển, nâng cao hiệu quả dạy học bộ môn này. Ở nước ngoài, có thể kể đến Wilhelmina Hill với bài viết *Teaching Latin-American Literature in American Schools*, Maurice A. Lee với *Teaching Images of Woman in Latin American and African – American Short Stories: A Comparison* (2001), Delia Poey và *Latino American Literature in the Classroom* (2002), Emiliana Vegas với *Incentives to Improve Teaching Lessons from Latin America* (2005), Lina Martinez Hernandez với *Lost in Frustration: Teaching about Latin America in the U.S.*, tập thể tác giả Leila Gómez, Asunción Horno-Delgado, Mary K. Long và Núria Silleras-Fernández viết *Teaching Gender through Latin American, Latino and Iberian Texts and Cultures* (2015). Các công trình này chủ yếu tập trung vào nội dung dạy học, chưa đề cập đến kĩ thuật dạy học. Ở Việt Nam, dạy học văn học Mĩ Latin hiện dừng ở bước dò đường, các chuyên gia về mảng này đang dần hình thành nhưng chỉ tập trung vào các vấn đề nghiên cứu lí thuyết, dạy học dường như vẫn là một vùng đất trống.

Trong bài viết này, chúng tôi chủ yếu vận dụng các phương pháp gồm nghiên cứu lịch sử và quan sát kết hợp phỏng vấn. Thứ nhất, phương pháp nghiên cứu lịch sử được vận dụng để tiếp cận lịch sử phát triển, quy luật cơ bản và dự đoán, điều chỉnh hướng vận động của đối tượng, cụ thể là khảo cứu tài liệu về việc dạy học Văn học Mĩ Latin ở trường đại học và phổ thông ở Việt Nam, Mĩ và một số nước Mĩ Latin. Trong hoàn cảnh giới hạn tài liệu, chúng tôi tận dụng các nguồn hiện có ở cả bản in lẫn bản trực tuyến và dùng các ứng dụng, định hướng sư phạm làm trực chính để khảo sát. Thứ hai, phương pháp quan sát kết hợp phỏng vấn được vận dụng qua quá trình quan sát thái độ, tinh thần làm việc của sinh viên thông qua hình thức quay phim chụp ảnh để có cứ liệu nhằm đánh giá hiệu quả dạy học và một số vấn đề có liên quan khác. Bên cạnh đó, phương pháp phỏng vấn điều tra được vận dụng để thu thập ý kiến của sinh viên Khoa Ngữ văn về quá trình học tập Văn học Mĩ Latin và cán bộ giảng viên Trường ĐHSP TPHCM về những khó khăn và thuận lợi trong quá trình dạy học nói chung nhằm tạo cơ sở vững chắc cho các đề xuất, kiến nghị. Việc vận dụng quan sát và phỏng vấn kết hợp để thu thập lượng thông tin qua hình thức trực tiếp lẫn gián tiếp, chủ động lẫn bị động nhằm cố gắng khái quát được bức tranh tổng quan về dạy học Văn học Mĩ Latin tại Khoa Ngữ văn, Trường ĐHSP TPHCM.

2. Nội dung

2.1. Hiện trạng dạy học Văn học Mĩ Latin

2.1.1. Nội dung dạy học

Trong quá trình dạy và học, giáo trình đóng một vai trò vô cùng quan trọng trong việc thể hiện mục tiêu giáo dục, quy định nội dung, phương pháp. Tuy vậy, cho đến nay, dù đã hơn một thập kỉ được giảng dạy tại Khoa Ngữ văn, văn học Mĩ Latin vẫn chưa có

một bộ giáo trình chính thức được xuất bản. Hiện nay chỉ có những tài liệu điện tử, chuyên luận, tham khảo tiêu biểu như *Giáo trình Đại học – Văn chương Mĩ Latin* của Phạm Quang Trung, tài liệu *Văn học Mĩ Latin – Chuyên đề tự chọn* của Phùng Hoài Ngọc, chuyên luận *Văn học Mĩ Latin* do Nguyễn Thị Khánh chủ biên, đề tài *Đặc điểm, khuynh hướng và sự phát triển của Văn học Mĩ - Latin nửa sau thế kỉ XX* của Bửu Nam... Nhìn chung, các tài liệu và giáo trình điện tử hiện đang được soạn thảo theo nhiều hướng, chưa có quy chuẩn và sự thống nhất. Bên cạnh đó, hệ thống tài liệu gồm bài báo, giáo trình điện tử... đang nhả vào những trọng tâm khác biệt, chủ yếu thiên về nghiên cứu tác giả, tác phẩm cụ thể.

Dựa vào đề cương môn học được công bố trên cổng thông tin điện tử của các cơ sở đào tạo, bước đầu có thể khái quát được nội dung chính và cách thức tiến hành dạy học Văn học Mĩ Latin tại một số cơ sở đào tạo như Khoa Ngữ văn Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Trường Đại học An Giang, Trường Đại học Cần Thơ, Trường Cao đẳng Phát thanh Truyền hình II, và Khoa Ngữ văn Trường ĐHSP TPHCM. Nhìn chung, khuynh hướng phổ biến là sáp nhập văn học Mĩ Latin như một bộ phận của văn học châu Mĩ; bên cạnh đó, tiểu thuyết Hiện thực Huyền ảo và sáng tác của Gabriel Garcia Marquez luôn được dành một vị trí quan trọng. Về cơ cấu thể loại, các đề cương chỉ phản ánh vai trò của tiểu thuyết và truyện ngắn trong văn học Mĩ Latin; phần thơ, nếu có, chủ yếu là mảng thơ cách mạng thông qua các bản dịch hiện có. Thực trạng này càng làm cho sự nhập nhòa về văn hóa, văn học của Mĩ và Mĩ Latin thêm trầm trọng; thiếu mảng tiểu thuyết hiện thực, tiểu thuyết mới và thơ cũng làm cho bức tranh văn học Mĩ Latin có phần thiếu sót.

2.1.2. Kiểm tra đánh giá

Khâu kiểm tra đánh giá môn Văn học Mĩ Latin ở Việt Nam vẫn trong tình trạng kém tính đa dạng, độ tin cậy chưa cao, bao gồm các hình thức như *đưa ra các câu hỏi trên lớp, để kiểm tra việc tự đọc, tự học, bài kiểm tra trên lớp, bài tập ở nhà và bài thu hoạch sau buổi thảo luận. Thi hết môn học...* (Do, & Luong, 2012). Trong tình hình đó, nhìn về Mĩ Latin (các nước bản địa), chúng tôi nhận thấy một hệ thống khá chặt chẽ. Đại học Tư thục Lima ở Peru không những có bề dày dạy học Văn học Mĩ Latin mà còn có một đề cương chi tiết khá cụ thể trong tổ chức hình thức kiểm tra đánh giá. Tổng cộng là 8 bài, với trọng số: Điểm quá trình chiếm 50%: các bài tiểu luận, đề tài nghiên cứu, đóng góp bài học, hoàn thành nhiệm vụ online... thi giữa kì chiếm 25%, thi kết thúc chiếm 25%. Tại Khoa Ngữ văn Trường ĐHSP TPHCM, khâu kiểm tra đánh giá hiện có những đặc điểm như: 1) đặt trọng tâm hướng dẫn nội dung kiến thức, chưa thể hiện lưu ý đúng mức công tác tổ chức hoạt động, kiểm tra, đánh giá kết quả học tập; 2) bước đầu có chú ý đa dạng và cụ thể hóa công tác tổ chức hoạt động, kiểm tra, đánh giá kết quả học tập, hướng về tiểu luận; và 3) khâu đánh giá kiểm tra vẫn mang đậm dấu ấn giảng viên bộ môn.

2.1.3. Giảng viên

Hiện nay, giới giảng viên nghiên cứu và dạy học văn học Mĩ Latin không nhiều, có thể tạm thời phân thành hai nhóm gồm giảng viên kinh nghiệm và giảng viên trẻ. Nhóm giảng viên kinh nghiệm có thể kể đến Phạm Quang Trung và Phùng Hoài Ngọc, nhóm giảng viên trẻ có thể kể đến Lê Nguyên Long, Lê Ngọc Phương, Nguyễn Thị Tuyết, Lương Thị Hồng Gấm, Nguyễn Thành Trung... Nhiệm vụ trọng tâm hiện nay là bồi dưỡng và phát triển giảng viên trẻ. Bên cạnh vấn đề nhân lực, thực trạng dạy học Văn học Mĩ Latin tại Khoa Ngữ văn Trường ĐHSP TPHCM còn đang tồn tại nhiều khó khăn về cơ chế, kinh phí và cơ hội nâng cao năng lực chuyên môn dành cho giảng viên. Theo đó, chúng tôi tổng hợp kết quả khảo sát 69 giảng viên Trường ĐHSP TPHCM trên ba nội dung chính, bao gồm: các hình thức bồi dưỡng chuyên môn, những khó khăn gặp phải trong công tác bồi dưỡng chuyên môn và đánh giá về tính hiệu quả các hoạt động bồi dưỡng chuyên môn đã tham gia.

2.1.4. Sinh viên

Hiện nay, tuy nền Văn học Mĩ Latin đã bước đầu được giới thiệu, nhiều độc giả quen thuộc với *Trăm năm cô đơn*, *Nhà giả kim*... nhưng đối tượng nghiên cứu học tập mảng văn học này chỉ giới hạn ở sinh viên ngành Ngữ văn. Nhằm nhìn nhận cụ thể hơn về vai trò, đánh giá của người học trong quá trình dạy học Văn học Mĩ Latin tại Khoa Ngữ văn, Trường ĐHSP TPHCM, chúng tôi đã tiến hành khảo sát với hình thức Google form hướng tới đối tượng sinh viên Ngữ văn, giảng viên và giáo viên Ngữ văn, dựa vào bảng hỏi 12 câu chia làm ba nhóm chính: Thông tin người tham gia, việc tổ chức môn học, kỹ năng của giảng viên. Trong khoảng thời gian từ 15/10/2019 đến 15/12/2019, chúng tôi nhận được 84 lượt tham gia trả lời. Nhìn chung, các nhận xét về tình hình dạy học Văn học Mĩ Latin trong thời gian qua khá tích cực. Tuy nhiên, đây không phải là kết quả bước đầu môn học này được dạy học tại khoa Văn mà là của một quá trình nhiều năm trao đổi với sinh viên, đồng nghiệp và rút kinh nghiệm từ thực tế. Tổng kết câu 12 (câu hỏi mở) – những đề xuất để nâng cao hiệu quả dạy học Văn học Mĩ Latin ở Khoa Ngữ văn, Trường ĐHSP TPHCM, chúng tôi nhận thấy hệ thống đề xuất này tập trung vào ba nhóm chính gồm tổ chức nội dung chương trình, tổ chức hoạt động trên lớp và sự phát triển năng lực chung của giảng viên và sinh viên..., cụ thể như sau:

Thứ nhất, khâu tổ chức bao gồm chương trình, thời lượng, nội dung... tập trung vào vấn đề thời gian và tác phẩm văn học Mĩ Latin được lựa chọn. Đa phần sinh viên có nhận định đây là môn học với nhiều kiến thức và tác phẩm mới mẻ nên cần nhiều thời gian để đọc, tiếp cận và nghiên cứu.

Thứ hai, tổ chức hoạt động là nội dung thu hút nhiều ý kiến của sinh viên nhất. Phần lớn sinh viên đều đề xuất cần có thêm nhiều hoạt động ngoại khóa, các hình thức tổ chức lớp học phong phú, sôi động để nâng cao hiệu quả dạy học Văn học Mĩ Latin. Ngoài những ý kiến chung thì các giải pháp được đề xuất bao gồm hướng dẫn sinh viên cách viết

bài nghiên cứu thay vì phân tích và thuyết trình tác phẩm, lập group trao đổi giữa sinh viên và giảng viên, tổ chức hội thảo mini. Đây là các đề xuất cụ thể và thiết thực có thể áp dụng rộng khắp.

Thứ ba, về phát triển giảng viên, các ý kiến cơ bản là đánh giá tốt nhưng thực ra mảng nội dung này sinh viên chỉ tập trung vào hình thức và nội dung dạy học, chưa nhiều ý kiến tập trung vào chuyên môn từ phía giảng viên vì hoạt động dự giờ hầu như không có. Thế nên, những ý kiến đánh giá tích cực có thể được tham khảo để xây dựng mối quan hệ tốt đẹp và môi trường giáo dục thân thiện. Đồng thời, vấn đề phát triển giảng viên cần phải mở rộng và xem xét nhóm ý kiến từ các giảng viên, đặc biệt là giảng viên Trường ĐHSP TPHCM.

2.2. Định hướng và một số biện pháp nâng cao chất lượng dạy học Văn học Mĩ Latin

2.2.1. Tổ chức đồng bộ chương trình, nội dung, giáo trình

Nhiệm vụ trước mắt là cần xây dựng nội dung môn Văn học Mĩ Latin trong mối quan hệ với chương trình Phổ thông trung học sau 2018. Theo đó, trước hết cần đề xuất Văn học Mĩ Latin như một tín chỉ tự chọn cho sinh viên Sư phạm Văn, thực chất là trả lại cơ hội tiếp xúc làm việc với những tác phẩm kinh điển như *Trăm năm cô đơn*, *Nhà giả kim...* cho các giáo viên Ngữ văn tương lai. Mặt khác, theo định hướng chương trình tổng thể Ngữ văn sau 2018, văn học Mĩ Latin đáp ứng được các yêu cầu về phẩm chất và năng lực phát triển cho học sinh trung học phổ thông; đồng thời hệ thống văn bản ngữ liệu đề xuất cũng dành một không gian khá lớn cho Văn học Mĩ Latin, đặc biệt là tác giả Gabriel Garcia Marquez. Thứ đến, chương trình Văn học Mĩ Latin ở Khoa Ngữ văn, Trường ĐHSP TPHCM cần gắn với định hướng phát triển năng lực theo chương trình tổng thể trung học phổ thông môn Ngữ văn sau 2018. Trong giới hạn đề tài này, chúng tôi tập trung vào ba loại văn bản tương đối phổ biến gồm thơ, truyện ngắn và tiểu thuyết của ba tác giả khác nhau nhưng rất nổi bật của nền văn học Mĩ Latin, bao gồm: Paulo Neruda và “Thơ tình số 06”; Jorge Luis Borges và truyện ngắn “Chuyện hai kẻ nằm mộng” và Gabriel Garcia Marquez với trích đoạn tiểu thuyết “Trăm năm cô đơn”. Ba văn bản trên được tập trung làm rõ theo hướng xác định nội dung, nghệ thuật và gợi ý đọc mở rộng. Kết hợp với các biện pháp tổ chức hoạt động trên lớp, những nội dung trên có thể được coi như trọng tâm để khảo sát, tiếp cận và dạy học đọc hiểu cho sinh viên Khoa Ngữ văn và là gợi ý cho công tác dạy học đọc hiểu văn bản Văn học Mĩ Latin ở bậc trung học phổ thông.

Hiện nay, các giáo trình nghiên cứu về trình bày kiến thức thường rơi vào khuynh hướng đóng khung và dễ trở nên lạc hậu, mất tính cập nhật trong thời gian ngắn. Bởi thế, giáo trình Văn học Mĩ Latin được định hướng gồm hai phần. Phần lịch sử văn học có thể trình bày cụ thể nhằm hình thành nền tảng chung về văn hóa lịch sử châu lục nhưng phần

tiếp cận tác giả tác phẩm không cần thiết phải trình bày chi tiết đời sống cá nhân, tổng kết sáng tác, bình luận tác phẩm mà chỉ nên dừng lại ở định hướng dưới dạng câu hỏi hỗ trợ. Các câu hỏi này khơi gợi hơn là giải quyết vấn đề, khuyến khích những con đường mới trong văn học và biến giờ học trên lớp thành những buổi thảo luận.

Việc xây dựng đề cương Văn học Mĩ Latin theo chuẩn CDIO cũng cần được thực hiện. Phát xuất từ Viện Công nghệ MIT (Hoa Kỳ), mô hình CDIO (Conceive – Design – Implement – Operate: hình thành ý tưởng, thiết kế ý tưởng, thực hiện và vận hành) được xem như giải pháp nâng cao chất lượng dạy học với nguyên tắc là quy trình đào tạo căn cứ vào chuẩn đầu ra (outcome-based) để thiết kế chuẩn đầu vào. Quy trình này được xây dựng hướng đến mục đích kép là tính khoa học và tính thực tiễn, cụ thể là đảm bảo cả khung kiến thức và kĩ năng trong quá trình dạy học. Vì thế, điểm cơ bản nhất của một đề cương môn học theo chuẩn CDIO là trong Kế hoạch dạy học phải định rõ nội dung nào, hoạt động nào đáp ứng được mục tiêu tương ứng là gì. Nhằm nâng cao hiệu quả dạy học Văn học Mĩ Latin tại Khoa Ngữ văn, Trường ĐHSP TPHCM, chúng tôi cho rằng việc xây dựng đề cương theo chuẩn CDIO vừa là nhiệm vụ cơ bản, vừa là một giải pháp trọng yếu.

Nội dung tăng cường hiệu quả khâu kiểm tra đánh giá cũng hết sức quan trọng để nâng cao chất lượng dạy học. Thực tế hiện nay, công tác kiểm tra đánh giá dường như mới bước đầu được quan tâm trong tổng thể xây dựng chương trình giáo dục đại học nói chung và với những học phần cụ thể, đặc biệt là các môn học mới nói riêng. Theo đó, kiểm tra đánh giá ít nhất cần đảm bảo ba tiêu chí: tính minh bạch, tính tin cậy và tính xuyên suốt. Trước hết, chúng tôi tăng tính minh bạch cho công tác kiểm tra đánh giá trên lớp đối với hình thức thuyết trình thông qua bảng tiêu chí thể hiện yêu cầu về nội dung, hình thức và trình bày; đặc biệt bảng tiêu chí đánh giá thuyết trình này có thêm phần đánh giá của các nhóm sinh viên dành cho nhau. Hoạt động này tăng tính minh bạch của điểm số, đồng thời đảm bảo sự tham gia tích cực của các nhóm nghe thuyết trình. Bên cạnh đó là khung đánh giá tiểu luận về nội dung, hình thức thay đổi theo từng lớp để phù hợp với hoàn cảnh thực tế của sinh viên. Hiện nay, vấn đề lớn nhất chúng tôi nhận thấy là nạn đạo văn, vì vậy, tiêu chí trung thực khoa học được đầu tư đánh giá 20% kết hợp với 10% hình thức trích dẫn APA nhằm đảm bảo được yêu cầu trước mắt. Tiêu chí này tùy trường hợp sẽ được thay đổi để ngày một cân bằng giữa các hình thức và nội dung. Thủ pháp cuối cùng là phân nhỏ trọng số, tăng tính tin cậy. Bên cạnh bộ tiêu chí, chúng tôi ý thức được sức mạnh biện pháp chia nhỏ trọng số ra thành nhiều bài để đảm bảo tính tin cậy. Nhưng căn cứ vào tình hình thực tế, điều kiện hiện nay chưa cho phép chúng tôi có thể chia nhỏ đến 8 cột điểm hoặc nhiều hơn nữa. Vì thế, hiện nay chúng tôi tạm thời vẫn giữ nguyên ba hình thức điểm trong đánh giá nhưng cụ thể hóa như sau: Điểm thành phần (chuyên cần, đóng góp bài giảng): 10%, điểm thuyết trình: 40%, điểm tiểu luận: 50%. Theo đó, chúng tôi sẽ đẩy thời gian nộp tiểu luận lên sớm hơn để có thể trao đổi trên lớp về kết quả bài làm của từng sinh viên.

Giai đoạn cuối cùng của lớp học sẽ dành cho phần hoạt động tính điểm. Theo hướng này, học phần Văn học Mĩ Latin sẽ được đa dạng hóa các loại hình kiểm tra như thường xuyên, định kì và tổng kết. Cần lưu ý là ba loại kiểm tra này luôn có mối quan hệ chặt chẽ và bổ sung cho nhau nhằm tăng tính tin cậy của chương trình đào tạo. Nguyên tắc quan trọng nhất là phối hợp đồng bộ với một tầm nhìn xuyên suốt trong kiểm tra, đánh giá. Hiệp hội các trường đại học Hoa Kỳ (AAHE) đã đưa ra chín nguyên tắc trong kiểm tra đánh giá bao gồm: Đánh giá sinh viên bắt đầu với những giá trị giáo dục, đánh giá theo hướng đa phương đa diện, thang đánh giá được nêu lên rõ ràng chính xác từ đầu, quan tâm đến điểm số tương đương với trải nghiệm dẫn đến điểm số ấy, đánh giá phải là một tiến trình thống nhất, phải có sự hợp sức từ cộng đồng giáo dục, phải nêu lên những vấn đề sinh viên thật sự quan tâm, đánh giá chịu sự ảnh hưởng của tổng thể nỗ lực – kinh phí – chương trình..., đánh giá phải là điểm gặp gỡ giữa nhà giáo dục, xã hội và học viên (Cartwright, Weiner, & Streamer-Veneruso, 2010). Chúng tôi nhận thấy, kiểm tra đánh giá là một tổng thể hữu cơ các bộ phận trên các cấp độ khác nhau. Bản thân công tác kiểm tra đánh giá phải tự mình thỏa mãn điều kiện phong phú, có khả năng phản ánh chính xác kết quả học tập của sinh viên với đặc điểm một tiến trình, nghĩa là đánh giá phải toàn diện. Tính chất này đi từ cá nhân sinh viên đến tập thể, toàn diện mang nghĩa đa dạng, tức phải tương đối bao quát được các phong cách học tập. Tuy nhiên, công tác kiểm tra đánh giá chỉ đạt hiệu quả khi là một bộ phận trong tổng thể nhiều thành phần có mối quan hệ chặt chẽ với nhau. Kiểm tra đánh giá phải phù hợp với mục tiêu đề ra, mục tiêu quyết định phương pháp dạy học, phương pháp dạy học tác động đến nội dung, nội dung ảnh hưởng đến thái độ học của sinh viên, thái độ học của sinh viên ảnh hưởng đến hoạt động dạy của giảng viên, hoạt động dạy học chịu ảnh hưởng của cơ chế quản lí và cơ sở vật chất..., tổng thể này luôn vận động và soi chiếu lẫn nhau. Tóm lại, nhìn như một tổng thể, đồng nghĩa với việc đảm bảo cả tính minh bạch lẫn tính tin cậy thì giá trị mới trở thành một thuộc tính của công tác kiểm tra đánh giá.

2.2.2. *Đổi mới phương pháp dạy học*

Một số nguyên tắc dạy học được lưu ý là kiến tạo, tích hợp và chuyên nghiệp hóa. Thứ nhất, dạy học kiến tạo (Constructivism) là lí thuyết về cách học. Dựa trên quan sát quá trình tiếp nhận tri thức thông qua thực tiễn của đứa trẻ, nhà tâm lí học Piaget chỉ ra tri thức mới chỉ có được và trở thành bộ phận gắn bó hữu cơ với người học thông qua quá trình vận dụng tri thức cũ, kiểm nghiệm và thích nghi thông qua hai cơ chế là đồng hóa (asimilation) và điều ứng (accommodation) (Piaget, 1997, p.7). Đây là kiến tạo nội sinh mang tính cá nhân. Vygostky đã phát triển ý tưởng này thành kiến tạo ngoại sinh, tức kiểm nghiệm và cọ xát chân lí mới ở cấp độ liên nhân. Theo đó, kiến thức được hình thành không phát xuất từ

người thầy mà là từ niềm yêu thích, sự quan tâm, quá trình tư duy độc lập và tranh luận của học trò. Chuyển trọng tâm sang người học, trách nhiệm của người thầy không mất đi mà thật ra được nhìn nhận chính xác và thậm chí có phần nặng nề hơn. Trong quá trình dạy học Văn học Mĩ Latin, sinh viên không những theo dõi những phần thuyết giảng của giảng viên mà còn trực tiếp thao tác trên văn bản, đóng góp tích cực vào hoạt động xây dựng bài học. Trong khoảng thời gian gần đây và tương lai, một số công cụ và hình thức khác cũng đang và sẽ được tiếp tục ứng dụng vào như Kahoot, padlet, mentimeter, hội thảo mini...

Thứ hai, dạy học tích hợp là ý tưởng dạy học nhằm phát huy khả năng tổng hợp của sinh viên vốn được nhắc gọi nhiều lần trong suốt lịch sử giáo dục với các cấp độ, phạm vi và điểm nhấn khác nhau. Socrate, trong *Cộng hòa* (Platon) đã gửi gắm nhiệm vụ giáo dục cho các hiền triết. J.J. Rousseau thông qua tiểu thuyết luận đề *Emily hay là về giáo dục* đề nghị tư tưởng giáo dục khai phóng. Alfred North Whitehead cho rằng: “Chủ đề quan trọng nhất của giáo dục là bản thân cuộc sống với tất cả thể hiện của nó” (Whitehead, 1967, p.6-7). Tóm lại, “Dạy học tích hợp là định hướng dạy học giúp học sinh phát triển khả năng huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng... thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau để giải quyết có hiệu quả các vấn đề trong học tập và trong cuộc sống, được thực hiện ngay trong quá trình lĩnh hội tri thức và rèn luyện kỹ năng; phát triển được những năng lực cần thiết, nhất là năng lực giải quyết vấn đề” (Ministry of Education and Training, 2015, p.5). Vận dụng tinh thần nguyên tắc dạy học tích hợp trong học phần Văn học Mĩ Latin, sinh viên được yêu cầu thuyết trình, vẽ tranh, làm clip, phỏng vấn, tương tác xã hội... để gắn kết các kỹ năng cần thiết vào quá trình dạy học.

Thứ ba, định hướng dạy học chuyên nghiệp cần được lưu ý khi mà mô hình giảng viên làm trung tâm, sinh viên đóng vai trò vệ tinh bộc lộ nhiều vấn đề; khuynh hướng đưa sinh viên làm trung tâm chiếm ưu thế thì cũng đồng thời dẫn đến những bất cập. Nhiều nhà giáo dục băn khoăn không thể để sinh viên làm trung tâm được, hay ít ra thì phải phân biệt vai trò trung tâm trong lý thuyết hay thực hành. Đặt vấn đề dạy học chuyên nghiệp (professional learning) với Văn học Mĩ Latin, chúng tôi nghĩ đây là giải pháp điều hòa hoạt động dạy và học, tạo nên một năng lượng mới, một cơ hội hữu ích cho quá trình dạy học chuyển hóa các đối tượng tham gia.

Dạy học chuyên nghiệp đề cập đến những kinh nghiệm học tập chính thức hoặc không chính thức do giảng viên và ban giám hiệu thực hiện để cải thiện hoạt động chuyên môn cá nhân và hiệu quả tập thể của nhà trường, được đo bằng việc cải thiện khả năng học tập của học sinh, gắn kết quá trình dạy học với niềm vui, hạnh phúc. Theo đó, quá trình dạy học chuyên nghiệp được đảm bảo là kiến thức, kỹ năng và khả năng sẽ được ứng dụng thành công vào thực tiễn. (AITSL, 2014, p.5)

Dạy học chuyên nghiệp không chỉ là sự học tập của giảng viên thông qua đồng nghiệp mà còn là với sinh viên, đặc biệt là trong chính các hoạt động dạy học. Giảng viên thông qua những hoạt động thực tế, tương tác với sinh viên có thể làm mới bản thân từ năng lượng sáng tạo, óc rộng mở, sức trẻ của sinh viên; rút ra được những bài học kinh nghiệm có giá trị cho sự phát triển chuyên môn. Có thể nói đây là hoạt động kép: phát triển cả công tác dạy và học trong mối quan hệ tương hỗ chặt chẽ.

Ứng dụng hệ thống quan điểm này, với đặc thù thời lượng, chương trình và đánh giá, việc tổ chức hoạt động dạy học Văn học Mĩ Latin ở Khoa Ngữ văn, Trường ĐHSP TPHCM không hướng đến việc thuần túy truyền đạt kiến thức mà là truyền cảm hứng, hướng dẫn phương pháp và hình thành kỹ năng tiếp cận, nghiên cứu, dạy học văn học Mĩ Latin. Theo đó, những hoạt động trên lớp hướng vào hình thành năng lực văn hóa cho nhân viên các ngành khoa học xã hội và năng lực sư phạm cho giảng viên phổ thông tương lai, tập trung vào các nội dung: phát vấn, vẽ tranh, thuyết trình, viết đoạn. Bên cạnh hoạt động trên lớp, sinh viên còn được yêu cầu thực hiện những nhiệm vụ nhỏ có liên quan đến môn học như phỏng vấn, làm clip... Đề xuất đa dạng hóa, tăng cường các hoạt động ngoại khóa của sinh viên Khoa Ngữ văn khi nghiên cứu văn học Mĩ Latin hiện được tiến hành bằng *Đêm Văn học nước ngoài* được tổ chức vào khoảng tháng 11-12, hai năm một lần. Đây là hoạt động ngoại khóa được tổ chức Văn học Nước ngoài tổ chức, với truyền thống hơn 12 năm, *Đêm Văn học nước ngoài* lần thứ VII (12/2020) dự kiến sẽ là sân chơi bổ ích, đưa sinh viên đến gần hơn với các tác phẩm văn học nước ngoài nói chung và văn học Mĩ Latin nói riêng bằng hình thức sân khấu hóa.

2.2.3. Bồi dưỡng năng lực giảng viên

Thứ nhất, nhiệm vụ bồi dưỡng giảng viên trẻ dạy học văn học Mĩ Latin cần đặt trong tương quan với giảng viên lớn tuổi và sinh viên. Việc học hỏi những giảng viên lớn tuổi, các thầy cô dày dặn kinh nghiệm hỗ trợ rất lớn cho giảng viên trẻ. Với sinh viên thời đại mới, giảng viên trẻ trong giai đoạn hiện nay không chỉ chứng kiến mà còn là một bước nối kết trong sự chuyển đổi mô hình quan niệm, suy nghĩ và làm việc trong khoảng thời gian gần 80 năm qua. Đây là ưu thế giúp giảng viên trẻ dễ dàng đáp ứng được nhu cầu, tâm lý của sinh viên hiện đại.

Thứ hai, giảng viên trẻ cần được bồi dưỡng trong dạy học, nghiên cứu và các hoạt động giáo dục khác. Mỗi giảng viên trẻ có thể tranh thủ các phiếu thăm dò cá nhân vào giữa học phần để biết sinh viên muốn học gì, muốn thi với hình thức nào. Để phần nào tranh thủ hiệu quả phản hồi từ người học, trong thời gian tới, chúng tôi dự định sử dụng công cụ Mentimeter nhằm khảo sát phản hồi của sinh viên không chỉ về hiệu quả toàn khóa học mà là những nội dung, hoạt động, hình thức dạy học trong học phần Văn học Mĩ Latin. Để học tập kinh nghiệm của giảng viên lớn tuổi, giảng viên trẻ cần phải tăng cường việc dự

giờ và được dự giờ nhằm hoàn thiện khả năng dạy học. Từ thực tiễn dạy học Văn học Mĩ Latin, chúng tôi đã đúc rút được nhiều bài học kinh nghiệm từ các giảng viên có khoảng thời gian dài nghiên cứu và dạy học Văn học Mĩ Latin thông qua các hội thảo, công trình nghiên cứu, chuyên luận của Lê Huy Bắc, Đào Ngọc Chương, Phạm Quang Trung, Phùng Hoài Ngọc... Bên cạnh đó, tuy dạy học các học phần khác biệt nhưng kiến thức và kinh nghiệm của các thầy cô trong Khoa Ngữ văn Trường ĐHSP TPHCM cũng là nguồn cảm hứng và kiến văn phong phú để chúng tôi học hỏi, phát triển bản thân, ứng dụng dạy học Văn học Mĩ Latin.

Thứ ba, cần bồi dưỡng kĩ thuật tổ chức hoạt động trên lớp của giảng viên trẻ dạy học văn học Mĩ Latin. Một trong những kĩ thuật phổ biến và đặc biệt gắn liền với điều kiện của giảng viên trẻ là trò chơi. Định hướng này được chúng tôi ý thức trong việc dạy học học phần Văn học Mĩ Latin cũng như nhiều học phần khác khi tổ chức các trò chơi tại lớp, khuyến khích và nhận xét tích cực các hình thức tổ chức thuyết trình, sân khấu hóa... của sinh viên. Tất nhiên, quá trình này phải diễn ra dựa trên một kịch bản sư phạm tốt.

Thứ tư, trong nghiên cứu khoa học, viết chung bài nghiên cứu với các giảng viên có kinh nghiệm là một cơ hội quý báu để giảng viên trẻ học tập và trưởng thành. Đến nay, chúng tôi đã có cơ hội làm việc và nghiên cứu với các giảng viên thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau bao gồm Phật học, Hán Nôm, Văn học Nước ngoài, Nghệ thuật, đặc biệt là Lí luận và Phương pháp dạy học... qua một số bài báo khoa học. Đặc biệt, sự kết hợp, học hỏi đối với các giảng viên khác chuyên ngành trong hình thức dự án cũng là một cơ hội tốt để bản thân chúng tôi nâng cao hiệu quả dạy học Văn học Mĩ Latin. Với định hướng đó, chúng tôi đã tham gia vào dự án *Xem xét mối quan hệ đối tác giáo dục xuyên quốc gia như cộng đồng hợp tác thực hành* – hợp tác giữa Đại học Birmingham City (Anh Quốc) và một số đại học Việt Nam, trong đó có Trường ĐHSP TPHCM.

Thứ năm, giảng viên trẻ dạy học văn học Mĩ Latin cũng cần được bồi dưỡng thông qua các hoạt động khác. Đặc điểm khác biệt của giảng viên trẻ trường sư phạm với các trường khác là việc hướng dẫn, hỗ trợ sinh viên không chỉ trong dạy học, nghiên cứu mà còn trong các hoạt động giáo dục. Văn nghệ, thể dục, thể thao, giải trí, thực tập... là những mảnh ghép làm nên bức tranh tổng thể môi trường giáo dục, qua đó sinh viên sư phạm có thể rèn luyện cả về kiến thức lẫn kĩ năng cho mục tiêu hành chức tương lai. Các hoạt động này tuy không trực tiếp liên quan đến văn học Mĩ Latin nhưng có ý nghĩa tạo lập một nền tảng vững chắc và ý nghĩa phục vụ công tác dạy học.

3. Kết luận

Nghiên cứu này tập trung bàn về vấn đề nâng cao hiệu quả dạy học Văn học Mĩ Latin trên ít nhất ba bình diện: thực trạng, định hướng và đề xuất giải pháp. Theo đó, hiện nay Văn học Mĩ Latin được dạy học cho sinh viên ngành Ngữ văn tại một số trường đại học và

cao đẳng với chương trình ít nhiều khác biệt – có nơi tách riêng thành một học phần, có chỗ chỉ là một bộ phận trong nền văn học Mĩ. Chưa có giáo trình chính thức, tài liệu Văn học Mĩ Latin được biên soạn theo nhiều hướng, đậm dấu ấn cá nhân của các tác giả. Bên cạnh đó, công tác kiểm tra đánh giá học phần này cũng chưa được quan tâm đúng mức. Giảng viên Văn học Mĩ Latin không nhiều, thế hệ có kinh nghiệm vốn được đào tạo từ các chuyên ngành khác chuyển sang nghiên cứu dạy học, thế hệ trẻ đang được đào tạo và bước đầu thể hiện được bản lĩnh, tuy nhiên vẫn còn phải tiếp tục học hỏi.

Để nâng cao chất lượng dạy học học phần Văn học Mĩ Latin, cần có một định hướng thống nhất trên các mặt tổ chức môn học, kiểm tra đánh giá và tổ chức hoạt động của sinh viên. Theo đó các nguyên tắc và định hướng dạy học như kiến tạo, tích hợp, chuyên nghiệp hóa cần được áp dụng linh hoạt; khâu kiểm tra đánh giá cần phải đảm bảo tính xuyên suốt, minh bạch và tin cậy.

Những định hướng trên có thể được hiện thực hóa thông qua một vài đề xuất như khôi phục Văn học Mĩ Latin với tư cách là học phần tự chọn cho sinh viên Sư phạm Ngữ văn, xây dựng bảng biểu tiêu chí kiểm tra đánh giá, biên soạn một bộ giáo trình chuẩn và quan tâm nhiều hơn đến việc phát triển lực lượng giảng viên trẻ theo tính chất dạy học chuyên nghiệp trên cả ba mặt dạy học, nghiên cứu và các hoạt động liên quan.

❖ **Tuyên bố về quyền lợi:** Các tác giả xác nhận hoàn toàn không có xung đột về quyền lợi.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Cartwright, R., Weiner, K., & Streamer-Veneruso, S. (2010). AAHE's 9 Principles of Good Practice for Assessing Student Learning. *Student Learning Outcomes Assessment Handbook*. Maryland: Montgomery College Press.
- Do, T. T., & Luong, T. H. G. (2012). *Van hoc phuong Tay va Mi Latin* (De cuong mon hoc) [*Western and Latin American Literature* (Course Outline)]. Hanoi University of Education 2. Retrieved from <http://www.hpu2.edu.vn>
- Ministry of Education and Training (2015). *Du thao Chuong trinh giao duc Pho thong tong the* [The general curriculum for general education levels (Draft)]. Dec 28th, 2018. Retrieved from <http://vietnamnet.vn/vn/giao-duc/cong-bo-du-thao-chuong-trinh-giao-duc-pho-thong-tong-the-254711.html>
- Piaget, J. (1997). *Tam li hoc va Giao duc hoc* (*Psychology and Pedagogy*). Hanoi: Education Press.
- The Australian Institute for Teaching and School Leadership (AITSL) (2014). *Designing Professional Learning*. Australia: Learning Forward Publisher.
- Whitehead, A. N. (1967). *The Aims of Education*. New York: The Free Press.

SOLUTIONS FOR INCREASING THE EFFECT OF TEACHING LATIN AMERICAN LITERATURE IN VIETNAMESE LINGUISTIC & LITERATURE DEPARTMENT, HO CHI MINH CITY UNIVERSITY OF EDUCATION

*Nguyen Thanh Trung**, *Nguyen Phuoc Bao Khoi*, *Mai Hoang Phuong*, *Tran Lam Xuan Thuy*,
Tran Quynh Hoa, *Le Thi Hong Nhung*, *Dang Ngoc Uyen Nhi*

Ho Chi Minh City University of Education, Vietnam

**Corresponding author: Nguyen Thanh Trung – Email: trungnt@hcmue.edu.vn*

Received: June 10, 2020; Revised: July 24, 2020; Accepted: February 22, 2021

ABSTRACT

This research applies history research method, observation and interviewing to focus on the current situation, sets out directions and presents measures to improve the effectiveness of Latin American Literature teaching and learning at the Faculty of Language and Literature, Ho Chi Minh City University of Education on three basic contents including the organization of course delivery, lecturers and students. Therefore, the task of improving the quality of Latin American Literature teaching – studying needs to be carried out through a unified orientation on the subject organization, faculty development and diversification of activities of students. As a result, teaching principles and orientations such as constructiveness, integration and professional learning should be applied flexibly; the test and evaluation process must ensure the transparency, clearness and reliability.

Keywords: fact; Ho Chi Minh City University of Education; Latin American teaching and learning; measures to improve the effectiveness of teaching and learning